తండ్రిపోలిక

రాత్రి పది గంటలవేళ అనంతరావు చేతులు రెండూ వెనక్కు పెట్టుకొని వాకిలి వరండాలో పచారు చేస్తున్నాడు.

ఉదయము ఏడు గంటలకు కాఫీ తాగి, ఇంటినుంచి బయటికి వెళ్లిన కొడుకు అంతవరకూ ఇంటికి రాకపోవటము అనంతరావు మనసును కలచివేస్తున్నది. కొడుకుమీద కోపము పుట్టకొద్దీ పెరిగిపోతున్నది. తలచుకొన్నకొద్దీ ముఖము జేవురించి పోతున్నది. ఒళ్ళంతా ఆవేశముతో వణికిపోతున్నది. ఎంత రాత్రి కయినాసరే - ఇంటికి రాగానే అడగదలచిన నాలుగుమాటలూ ముఖముమీదనే అడిగివేయాలన్న నిశ్చయానికి వచ్చి - మరింత వేగముతో పచారుచేయటము మొదలుపెట్టాడు.

పదకొండు గంటలుకొట్టిన చప్పుడు వినబడ్డది. ఇక ఆనాటికి కొడుకు రాడేమో ననుకొని, విసుగుదలతో వీథి తలుపులన్నీ భద్రముగావేసి, అనంతరావు తన గదిలోకి వెళ్ళుతుండగా-పెరటి

త్రోవన ఎప్పుడు వచ్చాడో కొడుకు - తల్లిచేత అన్నము పెట్టించు కొని తింటున్నాడు !

కొడుకు ప్రవర్తనవల్ల అనంతరావు మనసంతా చెదరి పోయింది. దానికితోడు తండ్రి కంటబడకుండా ఉండాలని చడీ చప్పుడూ లేకుండా పెరటిత్రోవన వచ్చి తల్లిచేత అన్నం పెట్టించు కొని తింటున్నాడు కొడుకు. దీనితో తన రక్తమే తనపట్ల అంత శతృత్వము చూపుతున్నదన్న అనుమానము రూఢీఅయింది. అతడి మనసంతా మంచువలె నీళ్ల కారడము మొదలుపెట్టింది. జీవిత ములో ఓటమి ప్రారంభమయినదేమోనన్న శంకకలిగిన వెంటనే ఆవేశ మెక్కువయింది.

"శేఖరమ్! నీవు పగలంతా ముఖం తప్పించి తిరిగావు. అయినా నా ప్రశ్నకు జవాబు ఇవ్వవలసిన బాధ్యత నీమీద అట్లాగే ఉన్నది సుమా ! విద్యావంతుడవయినందుకు ఇంతో అంతో విజ్ఞానాన్ని కూడా అర్జించావనుకున్నాను, అయితే నా ఊహ పొరపాటేనా ?" అంటూ తన మనసులో రేగిన కలతన్నూ, కొడుకుమీద కలిగిన ఏహ్యభావాన్నీ వ్యంగార్థములో బైటికి అనేసి, అనంతరావు తన మనసును తేలికపరచుకోవటానికి ప్రయత్నించాడు.

ఇంతలో తల్లి కూర మారువడ్డించబోయింది. శేఖరమే చెయ్యి అడ్డంపెడుతూ, మంచినీళ్ళ గ్లాసు అందుకున్నాడు. "కూర చాలారుచిగా ఉంది నాయనా !" అంటూ తల్లి అట్లాగే నిలబడి వెయ్యబోయింది. "వీటిరుచి నాకు తెలిసే సమయమా ఇది ?" అంటూ శేఖరమ్ తల్లి కళ్ళల్లోకి చూశాడు,

"ఏమాటా మాట్లాడవేం ?" అంటూ పొడిచినట్లు ప్రశ్నించాడు అంతలోనే అనంతరావు.

"నాన్నా ! మీరు చెప్పిన మాట నేను ఎప్పుడు వినలేదు ? ఇప్పుడయినా వినటానికి సిద్ధంగా ఉన్నాను — కాని .... ఈ ఒక్క విషయములో మన్నించండి. నేను బాగా ఆలోచించుకొనే జవాబు ఇస్తున్నాను" అన్నాడు శేఖరమ్ తలవంచుకొని.

"కాదురా బాబూ ! మేము కట్నంకోసము ఆశపడుతున్నామనుకుంటావేమో ! ఇతరుల ధనము నాకు తృణప్రాయము. మేము చూపించిన సంబంధము విషయములో అభిప్రాయపడిన దేమిటంటే — గౌరవముగల కుటుంబమనీ — వంశమర్యాదలు మంచివనీను...తెలిసిందా ? పెద్దవాళ్లు ఇంతదూరము ఎందుకు చెప్తున్నారో కాస్త గ్రహించుకో—" అన్నాడు కొద్దిగా హెచ్చించిన కంఠధ్వనితో.

"నేను బాగానే ఆలోచించాను నాన్నా ! మనసులు కలియనిదే పెళ్లి అనిపించుకోదని ఎంతమంది విషయములో మీరు అనలేదు ? ఆ పిల్ల నాకిష్టములేదో అని నేను వెయ్యిసార్లు చెప్పాను. అయినా మీరు మళ్ళీ బలవంతం చేస్తున్నారంటే, నన్ను జీవితపర్యంతమూ బాధపడమనేగా మీ ఉద్దేశ్యం ? ఈ కాలంలోకూడా బలవంతపు వివాహాలు జరుగుతాయంటే మనకే కాదు, మనదేశానికికూడా అప్రతిష్ఠ. ఈ విషయంలో ఇంత కంటె నన్నెక్కువ వాగించరనుకుంటాను—" తలవంచుకొని భోజనప్పళ్లెములో చూపుడు వేలితో గీతలుగీస్తూ ఉదాసీనంగా పక్కకు జరిగాడు.

"అయితే నీవు స్వతంత్రుడవని ప్రకటించావన్న మాట. నిన్ను పెంచిపెద్దవాడిని చేసినందుకు మంచిబుద్ధి చెప్పావు. ఇంకా నీకు పెద్దచదువు చెప్పించి, ఏమిటేమిటో చేదామని కలలుగంటు న్నాను"—భుజముమీద వేసుకొన్న తువాలును రెండుసార్లు దులిపి మళ్లీ వేసుకున్నాడు అనంతరావు. గది చివరివరకు వెళ్ళి మళ్ళీ వచ్చాడు. కొడుకు ఇంకా పీటమీదనే కూర్చున్నాడు. తల్లి మాత్రము గోడకానుకొని నిలబడ్డది.

"అయితే నీవు స్వతంత్రుడవుగానే ఉండు" అంటూ గబ గబా అడుగులు వేసుకొంటూ వెళ్ళి అనంతరావు తన గదిలో మంచముమీది పరుపు దులుపుకొని పడుకున్నాడు. శేఖరమ్ మీది కోపాన్ని ఎన్ని మాటల్లో వెళ్ళగక్కినా అతడి మనసు తేలిక పడలేదు. కాగా మరింత భారంగాతోచింది ; అనేక రకాలుగా బాధించటము మొదలు పెట్టింది.

పెద్దకొడుకు - చేతికి ఎదిగినవాడు ! అందులో చదువంతా ముగించుకుని సంపాదనకు సిద్ధంగా ఉన్నవాడు. వీడిని ఆదర్శంగా పెట్టుకొని మిగతా పిల్లలనంతా ఈ బాటన నడపాలని అనంతరావు ఆశించాడు. పెద్దకొడుకు వంశానికి తల్లివేరువంటివాడని భావించి ఏ చిన్నలోపమూ లేకుండా పెంచాడు. శేఖరమ్‌లో ఉన్న ఉత్తమ గుణాలను చూసి పొంగిపోయేవాడు. ఒక్కొక్కసారి అతడి సంతోషము మేరలు దాటేది.

అనంతరావు మంచముమీదినుంచి లేచి, పడక కుర్చీలో కూర్చున్నాడు. మిగతా పిల్లల గతేమిటని నొసలు కొట్టుకున్నాడు. తన కష్టము—ఇరవై రెండేళ్లుపడ్డ కష్టమూ వృథా అవుతుందా?

అయితే గతేమిటి ?' జుట్టు పీక్కున్నాడు ; కళ్లు నలుపుకున్నాడు. కుర్చీమీదినుంచి లేచి బల్లమీది పుస్తకాలన్నీ సర్దిపెట్టుకున్నాడు. కాలెండరులో తేది మార్చి కొత్తది పెట్టాడు.

అంతలో ఇంట్లో దీపాలన్నీ ఆర్పి/కాంతమ్మ వచ్చింది. ఆమె మొదటినుంచి బలహీనురాలు. అయినా వేళకు పని చేసుకొని మంచముమీద పడుకొంటుంది. యథావిధిగా వంటచేసి పిల్లలకూ పెనిమిటికీ వడ్డిస్తుంది. కొడుకు అటు వెళ్ళగానే, తన మంచము దగ్గరికివచ్చి పడుకోబోయింది. ఆమెను చూడగానే అనంతరావుకు ఆవేశ మెక్కువయింది.

"అటువంటి పనికిమాలిన వెధవకు నేను చూడకుండా అన్నం పెడుతున్నావా? అయితే నీకూ వాడుచేసేపని ఇష్టమన్న మాట. మిగతా పిల్లలగతి ఆలోచించవన్నమాటేగా నీవు కూడా! మన గతేమిటని ఎన్నడయినా ప్రశ్నించుకొన్నావా ? వాడి వొక్కడిని చూసుకుంటే నీకు రేపటి సంగతి అక్కర్లేదు ?" ఈ మాటలన్నీ విసురుగా అనేసి మళ్ళీ గదిలో దీపము పెట్టాడు అనంతరావు.

కాంతమ్మ నిర్ఘాంతపోయింది. అయినా తొందరపడదలచుకోలేదు. తను జవాబియ్యకపోతే ఆయన తగ్గుతాడనుకొని అప్పటి నుంచీ నోరు కట్టేసుకొనే ఉంది.

"మాట్లాడవేం" అన్నాడు అనంతరావు ఆమె ముఖము లోకి చూస్తూ.

"మాటపట్టింపులకూ, భోజనానికీ సంబంధం లేదనుకొని అన్నంపెట్టాను," అని దుప్పటి కప్పుకుంటూ పక్కకు తిరిగింది.

"తాడు తెగేవరకూ లాగకూడదనుకొని, 'రారా నాయనా!' అన్నాను" అంటూ కళ్ళు మూసుకొన్నది.

విసురుగా వెళ్ళి అనంతరావుకూడా తన మంచం దగ్గరికి వెళ్ళాడు. దిండ్లన్నీ సర్దుకున్నాడు. ఒక మఫ్లరుతెచ్చి తలకు చుట్టుకొని పడుకున్నాడు. అంత మెత్తగాఉన్న పరుపుమీద అతడి దేహము అనలేదు, ఏదో పొడుస్తున్నది. ఎక్కడినుండో పొగలూ, సెగలూ తాకుతున్నాయి. ఆ బాధకొద్దీ కళ్ళుమూసుకునే తనలో తాను మాట్లాడుకోవటం మొదలు పెట్టాడు. 'నా జీవితంలో నే నెన్ని కష్టాలు పడ్డాను. నా స్థితికిమించి పిల్లలను పెంచాను. ఒకడు పైకివస్తే మిగతా వాళ్లను వాడే సంరక్షిస్తాడను కున్నానే! ఈ శేఖరాన్ని కిందికి దించకుండా కంటిలో పాప మాదిరిగా కాపాడానే. అటువంటివాడు కాస్తా భ్రష్టుడయిపోతు న్నాడు. పరిణయమూ, ప్రేమా అని వల్లిస్తున్నాడు! ఏ పిల్లను పెళ్ళి చేసుకున్నా రంభలా కనబడుతుంది; ప్రేమకూడా దానంతట అదే పుట్టుకొస్తుంది. ఎంతయినా శేఖరమ్ అనుభవము లేనివాడు. అయినా ఇతరులు చెప్పినప్పుడు వింటే ఎంత బాగుంటుంది? తండ్రి అనుభవాన్ని ఆదర్శంగా పెట్టుకొనే సదవకాశము లోకంలో ఎందరు కొడుకులకు లభిస్తుంది? తెలివిగలవాడు గాని వినియోగించుకోలేదు. ఈ పెళ్లివల్ల శేఖరానికే కాదు. కుటుంబాని కంతా నష్టము. ఈ నష్టానికి పరిహారము ఉండదు" అనుకుంటూ దొర్లటము మొదలుపెట్టాడు. ఆ దొర్లటంలో అతడికి ప్రస్తుతావస్థ అడుగునబడి నలభై అయిదు సంవత్సరాలనాటి చరిత్ర పైకి తేలి కళ్ళకు కట్టినట్లయింది.

* * * *

అనంతరావు కప్పుడు సరిగ్గా శేఖరము వయసే ఉంటుంది.
బి. ఏ. చదువుతున్నాడు. ఎక్కడయినా ఉద్యోగములో ప్రవేశించి
తమకు కాస్త ఆధార మవుతాడని తండ్రి సీతయ్యగారు గంపె
డాశతో ఉన్నారు. ఆడపిల్లల పెళ్లిళ్ళవరకు ఎదిగిన కుమారుడి
వల్ల సహకారము లభిస్తుందని ఆయన పొంగిపోయాడు.

అనంతరావు రెండవ సంవత్సరము బి. ఏ. లో ఉండగా
వితంతు శరణాలయం మేనేజరు అప్పుడప్పుడు ఇతడిని పలక
రిస్తూ ఉండేవాడు. మేనేజింగు కమిటీలో ఉన్నవారి నందరినీ
పరిచయము చేశాడు. అనంతరావు తన తీరిక సమయాల్లో
వాళ్ళతోచేరి కబుర్లు చెప్పుతూ ఉండేవాడు.

ఆ శరణాలయపు సహాయకార్యదర్శి వయోవృద్ధుడు.
అనంతరావు కనబడినప్పుడల్లా బాలవితంతువుల బాధలనుగురించి
కళ్ళకు కట్టినట్టుగా- హృదయం కరిగిపోయేటట్లు వర్ణించి
యువకులే వాళ్ళను రక్షించాలని ఉద్బోధించేవాడు. అవన్నీ వినగా
వినగా అనంతరావుకు ఆ ఆశ్రమములో ఉన్న ఒక వితంతు
వును వివాహ మాడాలని హృదయం ఉరకలువేస్తూ ఉండేది.
అతడి ఎదలో దేశభక్తి, సంఘసంస్కారమూ పొంగి పొర్లి
పోయేది. తా నొక్కడే కాదు. తన కాలేజిలోఉన్న విద్యార్థు
లందరూ ఆ వితంతువులను వివాహమాడి సంఘాన్ని, దేశాన్ని
ఉద్ధరించకూడదా అన్న ఆవేశము కలిగేది.

అనంతరావు హృదయము సంస్కరణ కోసమని గంతులు
వేసేది, కాని ఆ శరణాలయములో ఉన్న వితంతువులలో కంటికి
నచ్చిన పిల్లనే వివాహమాడా లనిపించేది కాదు. మేనేజరు
'నీ కంటికి నచ్చిన పిల్లను చూసుకోవయ్యా!' అని అంటున్న

కొద్దీ 'ఎవరయితే నేమి ?' అనేవాడు. ఆ రోజుల్లో అతడు ఎవరితో మాట్లాడినా వితంతువుల దుర్దశను గురించే - వితంతూ ద్వాహాలను గురించే.

తరువాత శీఘ్రకాలములోనే/ అనేకమంది సంస్కర్తల సమక్షములో, గౌరవనీయులైన అధికారుల సాన్నిధ్యములో, కొన్నివందల మంది ప్రేక్షకులు 'ఆదర్శ వివాహము'ని కరతాళ ధ్వనులు చేస్తుండగా, అనంతరావు, కాంతమ్మ అన్న వితంతువును వివాహము చేసుకొన్నాడు. వివాహము ఆ శరణాలయంలోనే అతివైభవంగా జరిగింది. అనంతరావు ధైర్యసాహసాలను గురించి శబ్దవైచిత్రితో పెద్ద లనేకులు గంభీరోపన్యాసాలు చేశారు. ఎన్ని కబుర్లయినా చెప్పవచ్చు గాని - కార్యాచరణకు పూనుకోవటము సామాన్యమా మరి ! మొదట అన్నిటికీ సమ్మతించిన యువకు లెందరో ముహూర్తము రేపనగా మనస్థైర్యము సడలి - పలాయనము చేసేవారు. అనంతరావు నిశ్చలమైన దీక్ష గలవాడు కనుక, కార్యము సఫలమయిందని సంభ్రమాశ్చర్యాలను ప్రకటించారు. అనంతరావుదంపతులను చాలామంది అభినందించారు; సన్మానించారు; గౌరవించారు; ప్రశంసించారు.

కాంతమ్మా అనంతరావుల వివాహాన్ని గురించి పొగడని పత్రికలేదు. ఈ వార్త వాయుప్రసారమువలె పట్టణాలకూ, పల్లెలకూ పాకిపోయింది.

పట్టభద్రుడయి, అనంతరావు సెలవులలో వస్తున్నాడని ఇంటిదగ్గర తండ్రి ఎదురు తెన్నులు చూస్తున్నాడు. చాలా రోజుల నుంచీ అనుకుంటున్న సంబంధాలను కూతుళ్ళిద్దరికీ నిశ్చయించ

వచ్చునుకున్నాడు. వాళ్ళ పెళ్ళిళ్ళు కాగానే కొడుక్కు కూడా ఒక అయినింటి పిల్లను చూసి ముడిపెడదామనుకున్నాడు.

ఆ ఉదయము రైతులతో మాట్లాడి వాళ్ళను సాగనంపి లోపలికి వస్తుండగా, పెద్దక్షరాలతో అనంతరావు వివాహాన్ని గురించి ప్రకటించిన పత్రికను ఎవరో ఆయన చేతికి అందించారు. "ఫోటోలుకూడా ఉన్నాయి పూలహారాలతో" అంటూ వివరాలు చదువుదామని కళ్ళజోడుపెట్టుకొని చూస్తూనే గోడకు చేరగిల బడిపోయాడు. నిలువునా నీరయిపోయాడు!

ఈ వివాహఫలితముగా సీతయ్యగారి సంసారములో అనేక మార్పులు జరిగాయి. మాట ఇచ్చిన సంబంధాలు రెండూ తప్పిపోయాయి. బంధువు లందరూ బహిష్కరించారు. వృద్ధాప్యములో కలిగిన మనస్తాపమువల్ల సీతయ్యగారి ఆరోగ్యం చెడిపోయింది.

ఆ కాలంలో ప్రౌఢావివాహాలు ఆచారములో లేవు. కుమార్తెల వివాహసమస్య వృద్ధుడిని పీడించటం మొదలు పెట్టింది. అనంతరావు చేసుకున్న వివాహమువల్ల కలిగిన లోపాన్ని కప్పివుచ్చ గలిగిన పెద్ద మొత్తాన్ని కట్నంగా ఇవ్వగలిగి ఉంటే సీతయ్యగారికి మంచి సంబంధాలు దొరికేవేమో! ఒకచేత్తో కంటినీరు తుడుచుకుంటూ వివాహయోగ్యతలేని ముదునష్టకు తన ముద్దు కూతుళ్ళను కట్టబెట్టవలసి వచ్చింది. తండ్రి దుఃఖాన్ని తమ దురవస్థను తలచుకొని తల్లిలేని ఆ ఆడ పిల్లలిద్దరూ ఎంత వ్యసనపడ్డారో దురూహ్యము.

వృద్ధాప్యములో తనకు మానసికాందోళన కలిగించిన కుమారుడిమీద వృద్ధుడికి మమకారము నశించలేదు. సంక్షోభజనితమయిన కోపములో—ఏ దురుసుమాటలతోనయినా జాబువ్రాస్తే క్షమించమనీ, ఒక్కసారి వచ్చి కంటికి కనబడమనీ అదే తనకు ప్రాణవాయువనీ బ్రతిమిలాడుతూ సీతయ్యగారు అనంతరావుకు జాబులు వ్రాశాడు. నిత్యమూ తపాలావాడు వచ్చే వరకూ వాకిట్లో కర్రనానుకొని నిలువబడి, వాడు తమ ఇంటిని దాటిపోగానే, లోపలికివచ్చి కళ్ళు తుడుచుకొనేవాడు.

అంతలో వృద్ధుల కిచ్చిన కుమార్తెలలో రెండవ ఆమె వితంతువై తిరిగి తండ్రి దగ్గరికి చేరుకున్నది. కుమారుడికొరకు ఏడ్చి ఏడ్చి దృష్టిమాంద్య మేర్పడిన సీతయ్యగారికి కుమార్తె వైధవ్యము కరువులో అధికమాసమయింది. స్థితిగతులు వివరించి ఎన్నిజాబులు వ్రాసినా అనంతరావు హృదయము కరుగలేదు.

తన సంతానపు వైఖరి తలచుకొని వృద్ధుడు కుమిలిపోయే వాడు. చివరకు సీతయ్యగారు తన జీవితములో అనంతరావును తిరిగి చూడలేకపోయాడు.

తన తండ్రి ఎంత గుణవంతుడు !

తన మీద ఆయన కెంత మమకారము !

వృద్ధాప్యములో తాను ఆయన నెంత దుఃఖపెట్టాడు !

అనంతరావుకు తండ్రి మాట తలపుకు రాగానే కళ్ల వెంబడి నీళ్లుకారాయి. తానెంత కఠినుడు కాకపోతే తన యెడల అమిత వాత్సల్యము చూపిన తండ్రి హృదయాన్ని బ్రద్దలు చేస్తాడు ?

ఈ ఆలోచనతో అనంతరావుకు మరిగిన నూనెచుక్క ఒంటిమీద పడినట్టుగా చురుక్కుమన్నది. ఈ బాధలో మరొక భయంకరమైన విషయము స్మృతిపథాన మెరిసింది. 'కొంపతీసి ...తండ్రిని దుఃఖపెట్టడములో శేఖరానికి తనపోలిక రాలేదు కదా !'

పుండుమీద కారము చల్లితే మండినట్లు అనంతరావు హృదయము భగభగ మండిపోయింది.